

רש"י מסכת סנהדרין דף לה עמוד ב

חובת הגוף היא - חובה המוטלת על האדם ואינה מוטלת על הקרקע, כגון מצות שביעית, ולא על פירות קרקע, כגון ערלה וכלאים ותרומות ומעשרות, ותנן בפרק קמא דקידושין (לו, ב): כל מצוה התלויה בארץ, כלומר על הקרקע ופירותיו, אינה נוהגת אלא בארץ, וכל שאינה תלויה בקרקע - בין בארץ בין בחוץ לארץ ויליף מעבודה זרה.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כו עמוד א

רבי חייא בר זרנוקי ורבי שמעון בן יהוצדק הוו קאזלי לעבר שנה בעסאי. פגע בהו ריש לקיש, איטפיל בהדייהו, אמר: איזיל איחזי היכי עבדי עובדא. חזייה להווא גברא דקא כריב. אמר להן: כהן וחורש? אמרו לו: יכול לומר: אגיסטון אני בתוכו.

רש"י מסכת סנהדרין דף כו עמוד א

אגיסטון - שכיר, וקרקע של נכרי הוא, אי נמי: משום ארנונא שכרו בעל הבית לחרוש.

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף טו-טו:

רב הונא זבין ההיא פרה לעובד כוכבים, אמר ליה רב חסדא: מ"ט עבד מר הכי? אמר ליה: אימור לשחיטה זבנה. ומנא תימרא דאמרינן כי האי גוונא? דתנן, בש"א: לא ימכור אדם פרה החורשת בשביעית, וב"ה מתירין, מפני שיכול לשוחטה. אמר רבה: מי דמי? התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית, הכא אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת! א"ל אביי: וכל היכא דאדם מצווה אסור? והרי שדה, דאדם מצווה על שביתת שדהו בשביעית, ותנן, בש"א: לא ימכור אדם שדה ניר בשביעית, וב"ה מתירין, מפני שיכול להובירה! מתקיף לה רב אשי: וכל היכא דאין אדם מצווה שרי? והרי כלים, דאין אדם מצווה על שביתת כלים בשביעית, ותנן, אלו הן כלים שאין אדם רשאי למוכרן בשביעית: המחרישה וכל כליה, העול והמזרה והדקר! אלא אמר רב אשי: כל היכא דאיכא למיתלא תלינן ואע"ג דמצווה, וכל היכא דליכא למיתלי לא תלינן אע"ג דאינו מצווה.

רש"י מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב

אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית - הלכך ליכא למיגזר משום שאלה ושכירות ונסיוני ואי משום לפני עור לא תתן מכשול תלינן בשחיטה אבל גבי עובד כוכבים לענין שבת אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת ואיכא למיגזר משום כל הני. אדם מצווה על שביתת שדהו - שנת שבתון יהיה לארץ.

תוספות מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב

מי דמי התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית - פירש הקונט' הלכך ליכא למיגזר משום שכירות ושאלה ונסיוני ואי משום לפני עור לא תתן מכשול תלינן בשחיטה אבל גבי עובד כוכבים לענין שבת אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת ואיכא למיגזר משום הני עד כאן לשון הקונטרס וקשיא דא"כ מאי קפריך והרי שדה הוא לא שייך בה שאלה ונסיוני תדע דהא לא אסרינן מכירת שדה לעובד כוכבים מהאי טעמא כי היכא דאסרינן בהמה גסה לכך נראה לפרש התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית פירוש לפי שאין האיסור תלוי בגוף הבהמה אלא בגוף הקרקע ואפילו השאיל פרתו לעובד כוכבים לחרוש בה בשביעית אין שום איסור שביעית על הבהמה דאין כאן גנאי ויש להתיר למכור לישראל חשוד מטעם תלייה דאימר לשחיטה זבנה אבל גבי שבת שהאיסור תלוי בגוף הבהמה ואיכא איסור לבעלים אם יחרוש בו העובד כוכבים לפיכך אין להתיר למכרה מטעם תלייה דשחיטה ופריך והרי שדה דאדם מצווה על שביתת שדהו וכשהוא ביד ישראל אחר יש בו איסור דאורייתא אם זרע בו הישראל ותלינן להיתרא.

תוספות רי"ד מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב

(כו) אמר ליה אביי וכל היכא דמצווה אסור והרי שדה דאדם מצווה על שביתת שדהו בשביעית כו' עד כל היכא דאיכא למיתלא תלינן ואע"ג דמצווה והיכא דליכא למיתלא לא תלינן ואע"ג דאינו מצווה קשיא לי טובא ומי דמי ציווי דשביתת שדהו בשביעית וציווי דשביתת בהמתו בשבת ציווי דשביתת שדהו בשביעית אינו אלא שלא יעשה הוא מלאכה בשדהו אבל אם השכיר שדהו לחשוד על השביעית אינו עובר המשכיר ואין בו אלא משום ולפני עור לא תתן מכשול ולהשכיר שדהו לגוי בשביעית אין בו איסור תורה כלל דלא נצטוו ישראל על שביתת קרקע אלא שלא יעשו בהם מלאכה אבל שביתת בהמתו בשבת בין על ידו בין ע"י גוים אסור מן התורה דהכי קא מזהיר קרא למען ינוח שורך וחמורך כמוך חייב ליתן לו נייח שלא יעשה בהם מלאכה. אפילו על ידי גוים תדע דלא דמיא שביתת דשבת לשביתת דשביעית דהא שביתת כלי' בשבת שריא כדמוכח ביציאת השבת וה"נ אמרי' דאין אדם מצווה על שביתת כלים בשביעית ולא דמי להדדי דשביתת כלים דשבת דשריא הכי שריא להשכיר לגוים אבל לא שיעשה הוא בהם מלאכה אבל בשביעית שריא לגמרי שיעשה הוא בהם מלאכה בשביעית הה"נ שביתת קרקע דאסורה בשביעית אינה דומה לשביתת בהמה בשבת ששביתת בהמה הוא מצווה אפי' ע"י אחרים ושביתת קרקע אינה אלא על ידו תדע דהכי הוא דהא שביתת שדה בשבת חמורה משביעית ואם השכיר שדהו לגוי ועשה בה מלאכה בשבת אינה עובר דדוקא בבעלי חיים אזהר רחמנא שינוחו בשבת ולא יעשו מלאכה אפילו על ידי גוים אבל כלים וקרקעות לא וכיון שנתברר ששביתת שדה בשביעית אינה אלא לעצמו אבל ע"י גוים שרי וע"י ישראל אינו אלא משום דלפני עור וגומר מש"ה כי

איכא למיתלי תלין אבל שביתת בהמתו בשבת דאפילו על ידי גוים עובר על דברי תורה יש לומר דאע"ג דאיכא למילתא לא תלין והיכי מצי ר"ה למילף שריותא דשבת משריותא דשביעית ויש לומר דבשביתת קרקע הזהרנו בשביעית כדפירש המורה דנפקא לן משבת שבתון יהי' לארץ ואסור להשכיר שדהו לגוי בשביעית אבל בשבת לא הזהרנו על שביתת קרקע ונראה לי דמאי דאמר' לקמן איבעי להו שור של פטם מהו דההיא בעיא לא אתיא כרב הונא דהשתא ר"ה שרי פרה דמסתמא קיימא להכי ולהכי שור של פטם דסתמי' קאי לשחיטה לא כ"ש דשרי וכן מה דבעינן לקמן בהמה ע"מ לשחוט ושחט מהו כו' ההיא בעי' פליגא על רב הונא דהא רב הונא אפילו בסתמא שרי וכ"ש ע"מ לשחוט וטעמא דהנהו דפליגי עלי' דרב הונא דלא ילפא שריותא דשבת משריותא דשביעית יש לומר דרב הונא דיליף סבר לפני עור לא תתן מכשול איסור תורה היא. כי היכי דהתם תלין ה"נ בשביתת בהמתו בשבת תלין ומיהו ברייתא דתניא לקמן בהמה על מנת לשחוט ושחט דברי ר' יהודה ר"מ אומר אינו מוכר לו אלא שחטה ההוא ודאי פליגי על רב הונא ויש לומר דלא שמיעא לי' דאי הוה שמיע לי' הוה הדר בי'. סברות אחרות ראיתי שמעמידים שתי הבעיות הללו אפילו אליבא דרב הונא ומפני שלא נראו לי לא כתבתים והנכון בעיני דפליגי כדפרישית: [מהדו"ק]

תוספות מסכת בבא בתרא דף פא עמוד א

ההוא למעוטי חוצה לארץ - והכי נמי דריש בפרק ראשית הגז (חולין דף קלו. ושם) ארצך למעוטי חוצה לארץ ותימה אמאי איצטריך מעוטיא הא אמר בסוף פ"ק דקדושין (דף לו:): כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ ויש מפרשים משום דבכורים איתקשו לבשר בחלב דכתיב (שמות כג) ראשית בכורי אדמתך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו ובמכלתא בהדיא מקיש להו וס"ד שיהו נוהגין אף בחוצה לארץ כמו בשר בחלב ולרשב"א נראה דלא חשיבי בכורים מצוה תלויה בארץ דלא דמי לתרומה ומעשר וחלה דהתם גוף הפירות מחוייבין בתרומה דטבל נינהו ואסורין באכילה ולכך חשובין הן תלוין בארץ אבל בכורים אין החיוב תלוי בפירות אלא באדם דאין נאסרין באכילה אע"פ שלא הפריש מהן בכורים ועוד מדלא חייב תרומה ומעשר עד שיתמרח בכרי מוכח שהחיוב תלוי בפירות לפי שלא הגיע עדיין זמן חיובן אבל בכורים ודאי חובת הגוף נינהו כע"ז דילפינן מיניהו בקדושין (דף לז.). שאין החיוב תלוי בפירות אלא באדם ואפי' בעודן באילן מתחייב כדתנן במסכת בכורים (פ"ג מ"א) כיצד מפרישין בכורים יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה אשכול שביכר קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים ואע"ג דאם אין לו [אינו] חייב לקנות מ"מ חובת הגוף נינהו כמו חובת ציצית דאע"ג דאין חייב לקנות טלית כשאין לו חשיב חובת הגוף.

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל הקדמה

הלכות שמיטה ויובל. יש בכללן שתיים ועשרים מצות, תשע מצות עשה, ושלוש עשרה מצות לא תעשה. וזהו פרטן: (א) שתשבות הארץ בשביעית ממלאכתה. (ב) שלא יעבוד עבודת הארץ בשנה זו. (ג) שלא יעבוד עבודת האילן בשנה זו. (ד) שלא יקצור הספיח כדרך הקוצרים. (ה) שלא יבצור הנזירים כדרך הבוצרים. (ו) שישמט מה שתוציא הארץ. (ז) שישמט כל הלואתו. (ח) שלא יגוש ולא יתבע הלוח. (ט) שלא ימנע מלהלוות קודם שמיטה כדי שלא יאבד ממונו. (י) לספור השנים שבע שבע. (יא) לקדש שנת החמשים. (יב) לתקוע בשופר בי' בתשרי כדי לצאת עבדים חפשי. (יג) שלא תעבד אדמה בשנה זו. (יד) שלא יקצור ספיחיה כנגד הקוצר. (טו) שלא יבצור נזיריה כנגד הבוצרים. (טז) ליתן גאולה לארץ בשנה זו וזהו דין שדה אחוזה ושדה מקנה. (יז) שלא תמכר הארץ לצמיתות. (יח) דין בתי ערי חומה. (יט) שלא ינחל כל שבט לוי בארץ ישראל אלא נותנין להם ערים מתנה לשבת בהם. (ב) שלא יקח שבט לוי בבזה. (כא) ליתן ללוים ערים לשבת ומגרשיהן. (כב) שלא ימכר מגרש עריהם אלא גואלים לעולם בין לפני היובל בין לאחר היובל. וביאור מצות אלו בפרקים אלו.

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק א

הלכה א

מצות עשה לשבות מעבודת הארץ ועבודת האילן בשנה שביעית שנאמר ושביתה הארץ שבת ליי' ונאמר בחריש ובקציר תשבות, וכל העושה מלאכה מעבודת הארץ או האילנות בשנה זו ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור.

ספר החינוך מצוה קיב

מצות שביתת הארץ בשנת השמיטה

לבטל עבודת הארץ בשנה השביעית, שנאמר [שמות ל"ד, כ"א] בחריש ובקציר תשבות, ובא הפירוש שעל שנה השביעית נאמר, שנצטוינו שלא לעסוק בה כלל בעבודת הארץ. ונכפלה המצוה בזה באמרו במקום אחר [ויקרא כ"ה, ה'] שנת שבתון יהיה לארץ, וכן ושביתה הארץ שבת לה' [שם, שם, ב']. וכבר כתבתי כל ענינה משלם למעלה בסדר אם כסף תלוה במצות והשביעית תשמטנה ונטשתה [שמות כ"ג, י"א], שבאה לצוות על הפקר פירות שנה זו לכל, ואף על פי שכאן היה מקומו.

שו"ת מהרי"ט חלק ב - יורה דעה סימן נב

...ולענין שכירות דבהמות לעכו"ם כי יחרוש בבקרי' בשביעית לא תבעי לן דשרי שאין אדם מצווה על שביטת בהמתו בשביעית כדרך שהוא מצוה בשבת ועכו"ם נמי אינו מצווה על שביטת הארץ בשביעית שיהא אסור משום מחזיק ידי ע"ע כמו שאסו' למכור לישראל החשוד דעכו"ם לאו בר חיובא ושרי כי תבעי לך אם מותר להשכיר לעכו"ם שדהו בלא טעמא דארנונא ונראה דבהבלעה שרי ואף על פי שבשנת שביעית עצמה לא שייך הבלעה כדכת' החכם השלם נר"ו מ"מ כשהשכיר לו לשבע שנים בשבע מאות זוז שרי ולא דמי למשכי' תנור וריחים שלוקח ריוח יום יום דהכא כיון שהשכיר לו לשני' מרובות אם יביר ולא יעביד בחד שתא מינייהו משלם במטבא דאורחא דמילתא הוא שאינה זורעה שנה אחר שנה שמא תכחיש אלא כאותה ששנינו הופך שער שתי שורות לכאן וזורע את הבור נמצא שכשהוא נוטל שכר שדהו לאו שכר שביעית הוא נוטל אלא שכר שנים והא דאמרינן בפר' המקבל המקבל שדהו מחבירו לשבע שנים בשבע מאות זוז אין השביעית מן המנין התם בישראל קתני דמידע ידע שאין דרך ישראל לעבוד בשנת השמיט' והוה ליה לשש שנים אבל גבי העכו"ם השביעית מן המנין ודרך הבלעה שרי וכן מצאתי לרב אבא מארי זכר צדיק לברכה בתשובה שהתיר להשכיר שדהו לעכו"ם בהבלעה על ידי שנים אחרות...

שו"ת מבי"ט חלק ב סימן סד

שאלה תהלתו מלאה הארץ מעלת הרב נר"ו בהיות כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק תפרתי עלי גלדי ועוללתי בעפר קרני על שבעוונותי הקדיח תבשילי ונאלמתי דומיה כאבל אם קודר שחתי ומי שצריך מנחמים אינו יכול לנחם ונחמתי על עפר ואפר לכתוב דברי תנחומין על פטירת הרבנית אשר הלכה לעולמה ועתה באתי בקצרה להתפלל לאל המנחם ציון תלך למנוחות עם נשים שאננות בוטחות המנחם ציון ובונה ברחמי' בנין ירושלים ישקוהו כוס של תנחומין ויבנה לו בישראל בית נאמן גדול יהיה כבוד הבית האחרון ועתה אדוני סבת קדושת הארץ הכשירני להסיר שקי מעלי וללבוש בגדי ישע לבא אל המלך להתחנן לו על דבר אמת ועונה צדק לבשתי להורות לי אי זה הדרך ישכון אור בענין שמיטת קרקעות כי ידעתי נאמנ' כי ידו בכל ועל הכל במצות התלויות בארץ ארץ הצבי אשר גדלתהו על מים רבים ורוממתהו על כל המעשים ונטעתהו כארז בלבנון. אחת שאלתי מאת אדוני אותה אבקש לא תאחר תשובתי כי היא מצות עשה שהזמן גרמא ואודיע לרב אשר חפשתי ומצאתי ובדקתי עד מקום שידי מגעת והרב בדעתו הנכונה יברר אוכל מתוך פסולת כי לא היה לי כפתור ופרח ובו בטח לבי יעמידני על נכון. **שאלה ילמדנו רבינו ישראל ששכר שדה מגוי לזמן עשר שנים במעות בעין בכל שנה ושנה והתנה עם הגוי שלא יסלקנו לזמן עשר שנים והישראל הוריד בשדה ההיא אריסין גוים אשר היו אריסי בתי אבות בשדה ההיא מקדמת והגיע שנת השמיטה אם יניח הישרא' האריסין גוים לעבוד את האדמה בכל שנה כמנהג ויקח חלקו הוא אינו אומר עתה לאריס לרדת והוא מעצמו יורד לתוך השדה או דלמא הואיל והקרקע הוא של זה הישראל כי שכירות ליומי ממכר הוא וחייב שהארץ תשבות מעבודה אם לא יניח האריס הגוי לעבוד את האדמה ולהיות המוביל נחוץ לא היה לי זמן לכתוב את אשר מצא' ידי בדין זה אבל הכלל העולה מאשר חפשתי ומצאתי כי אין ללמוד שביעית מענין שבת אבל מצאתי בתוספתא דשביעית פ"ב ז"ל המקבל שדה מן הגוי פוסק עמו על מנת שהגוי זורע' ונראה לי שאין משם ראייה לנדון דידן שהמקבל אין לו חלק בקרקע רק במה שתוציא חציו או שלישי או מה שיתנו ביניהם ושוכר הוא שהשוכר הקרקע במעות בין תעשה הארץ פירות בין לא תעשה כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות מעשר ראשון פ"ו והנדון דידן הוא שוכר במעות ושכירות ליומי ממכר הוא ובכך אוחילה לאל אחלה פניו יחתום לחיים טובים הוא זרע זרעו ויאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל כיש את נפש חכמ' גם חסיד' בשמים וכנפש נרצע לעבוד עבודת איש חי ומתפלל בשלומו לאל חי הצעיר אלעזר בן יוחאי. ואם ת"ל שיניח הגוי האריס לעבוד את האדמה כמנהגו להיות שמיטת קרקעות הוא מדרבנן ואפשר שהגוי יכריח' בדיניהם לרדת לאריסותו אם יכול הישראל השוכר להחזיקו ולת' לאריס תבוא' זרעים לזרוע כי לא הותר כי אם להחזיקו בדברים וגם הוא מנהג לתת לאריס תבואה וזרעים כדי שזרע וש"ש.**

תשובה כאח לי החכם הה"ר אלעזר נר"ו חפשתי ולא מצאתי תשובה היתר לשאלתך כי אם לדעת הפוסקים ז"ל אשר פסקו כר' דשביעי' בזמן הזה דרבנן ועלה דמתניתין ר"פ זה בור' משרבו האנסים חזרו לקרותן וכו' ואמרינן בגמרא משרבו האנסים ומאי נינהו ארנונ' כדמכריז ר' ינאי פוקו זרעו בשביעית משום ארנונ' פירש רש"י ז"ל ארנונ' מס שגוב' המלך מן התבוא' כך וכך כורין מן השד' בשבח פוקו זרעו בשביעי' דשביעי' בזמן הזה דרבנן דבטלה קדושת הארץ ואמרינן נמי יכול לומר אגיסטון אני בתוכו פירש רש"י שכירו' קרקע של גוי הוא אי נמי משום ארנונא שכרו וכתבו התוספות ומאי נינהו ארנונא וא"ת משום ארנונא היתרו לחרוש ולזרוע דהויא איסורא דאורייתא וי"ל דמירי' בשביעי' בזמן הזה דרבנן וגבי אגיסטו' פי' רש"י לשון ראשו' שכי' אני בתוכ' ולא נהי' דאמרי' בגיטין אין עודרין עם הגוי בשביעית על כן נראה כפי' שני שפי' משום ארנונא ובסוף פ' הניזקין כתבו התוספות גבי אין עודרין עם הגוי בשביעית והא דקאמר בפ' זה בורר גבי כהן וחריש יכול לומר לו אגיסטון אני בתוכה ולא כמו שפירש הקונט' שכיר לגוי דהא משמע הכא דאסור ולא מסתב' לחלק בין חנם לבשכ' אלא מפרש ר"ת אגיסטון בקרקע שמקבלי' מן המלך לפרוע כך וכך לתבואה כך בשנה כדאמ' התם לעיל מינה ר' ינאי מכריז פוקו זרעו ארנונ' בשביעי' סכנת נפשו' איכא כו' א"נ קסב' יש קנין לגוי בא"י להפקיע משביעי' א"נ דשביעית בזמן הזה דרבנן ואע"ג דמדרבנן אסור לגוי אחר גבי מלך היתרו ע"כ ובספר התרומ' כתוב ז"ל ומטעה זה נוכל לומר דבשביעית מותר לחרוש ולזרוע בקרקע הגוי אפילו מדרבנן והא דתנן בפרק הניזקין אין עודרין עם הגוי בשביעית יסבור קדשה לעתיד לבוא וכו' יתיישב בכך פירש רש"י ז"ל פרק זה בורר כהן וחריש כול' אגיסטון אני בתוכו ופירש שכיר עכו"ם אני והא דמכריז רבי אמי פוקו זרעו משום ארנונ' כדי לשלם למלך וכולו היינו אפילו בקרקע ישראל כיון דליכא איסורא אלא מדרבנן הילכך משום ארנונ' שרי לגמרי ולא נצטרך לומר משום סכנת ארנונא וכולי אבל בקרקע דעכו"ם בלאו הכי מותר לחרוש ולזרוע עכ"ל ואע"ג שהלשון קצת מגומגם

בספר הנז' הרי בספר כפתור ופרח הביא פ' מ"ז ז"ל והב"ת כתב דבשביעית מותר לחרוש ולזרוע בקרקע העכו"ם ואפילו מדרבנן ולא הסכי' בזה טהור קדש מדרבי אלעזר כולי ע"כ...

ויצא לנו מכל זה כי ישראל שיש לו שדה שחכר אותו מן הגוי או אפילו הוא שלו ממש ויש למלך או לעבדו חק על כל מה שיצא מן הזריעה חלק ידוע ואפילו לא יזרע אותו יכריחונו לתת לו החלק שהיה מוציא הקרקע אם היה זורע אותו שהוא מותר לחרוש בו דהוי כמו ארנוני לפירש רש"י ז"ל וכל הני רבוותא דסברי דשביעית בזמן הזה מדרבנן יכולים לפרש פירוש זה ואינו צריך שיהיה אונס גדול וכן יכול לחרוש בבקרים שלו כמו שהוא זורע בקרקע שלו וכ"ש אם השדה שאינו שלו אלא שחכר אותו מן הגוי דהיינו כמו שכירות שאם יכריחוהו לפרוע חק המלך אם לא יזרענו שמותר לו לזרוע ולחרוש בבקרין וישראל שמשכיר לגוי שדה שלו או שכר מגוי שדה והשכירו לגוי קודם שנת שביעית לכמה שנים מותר דהוי כשוכר לגוי לכמה ימים לעשות מלאכה דיכול לעשות אפילו בשבת אבל להשכיר שדה לגוי בשביעית אסור אבל שורו מותר להשכיר בשביעית דאינו מצווה על שביטת בהמתו בשביעית כדאייתא פ"ק דע"ז וכתב רבינו ישעיה מטראני בפסקיו שם ז"ל אעפ"י שאדם מצווה על שביטת בהמתו בשבת אין אדם מצווה על שביטת בהמתו בשביעית ויכול להשכיר לגוי לחרוש בו בשביעית אבל לא ישכירנה לישראל החשוד לחרוש בה בשביעית מפני שעובר על לפני עור וכולי ולא ישכור שדהו בשביעית אפילו לגוי שאדם מצווה על שביטת שדהו בשביעית שנא'

שבת שבתון יהיה לארץ עכ"ל ונראה מכאן דדוקא בשנת שביעית עצמו או מקודם לצורך שביעית הוא דאסור להשכיר לגוי אבל בהבלעה כמה שנים שרי אפילו עובדה בשנת השמיטה דאיפשר שלא יעבוד בה שנת שביעית אפילו שדה ששכר ישראל מגוי נראה דלא שרי להשכירה לגוי אחר בשנת שביעית עצמה או לצורך שנת שביעית נראה דה"ה בזרעים שיכול למכור או להשאיל לגוי שיזרע בשביעית כמו בשור דאינו מצווה אלא על שביטת קרקע לחוד וכשמשכיר לגוי בהמתו בשנת שביעית יזהר בדין שבת. ולענין השקאת ירקות ועשבים כמו חבצלת השרון ודומיהם הא תנן ריש מ"ק משקין את בית השלחין במועד ובשביעית וכיון דתני להו בהדי הדדי משמע דכל מה שמותר להשקות במועד מותר להשקות בשביעית וכל הני מותר להשקות בח"ה דאיכא בהו פסידא וכן בשביעית ולא שני לן בין פסידא רבה לפסידא זוטא דכל מה שיפסד אם לא ישקנו הוי פסידא דהא לא חלקו בין פסידת ירקות דהוי דבר מועט לפסידת אילנות דהוי הפסד מרובה דכיון דיפסד הכל אם לא ישקנו לא מפלגינן ביניהו והתר זה לכ"ע אפילו למאן דסבר דשביעית בזמן הזה דאורייתא והוא היתר שכירות בהמה לגוי לחרוש בשביעית ונתינת זרעים לזרוע בשביעית והשקאת הירקות ועשב ועצי הבשמים הנפסדים אם לא ישקום אבל היתר זריעת ישראל שדהו או שדה המושכר לו מפני ששואלים ממנו חלק מה שהיה יוציא אפילו לא היה זורעה אינו אלא להני רבוותא דסבר דשביעית בזמן הזה דרבנן דלמאן דסבר דאורייתא אינו מותר אלא כשאונסים אותו לצורך חיל המלך דהוי אונס גמור וכדאי הם הסוברים דשביעית דרבנן לסמוך עליהם כ"ש בשעת הדחק ומענין פירות שביעית שגדלו בשדה הגוי בא"י כתבתי בשמטות שעברו משנת הר"צב שהיתה שנת שמטה עד עתה כמה פעמים שהם חייבים בביעור כמו שהוא כתוב אצלי בארוכ' נאם המבי"ט חשון השכ"ז שנת שמטה.

חזון איש סי' י"ז אות כה	על איסור שביטה, אלא כונת הגמי שם שהאיסור של שביטה
<p>(כה) ר"ה י' צי' תודי'ה שלשים, הקשו נפרשי' דכל שהשריש תוך ל' יעקור אי"ב הא דתנן מ"ז האורז כ"י שהשרישו לפני ר"ה מותרין בשביעית לא מש"ל אלא השרישו ל' יום לפני ר"ה, ולכאורה י"ל דמשנתנו בזמן שאין מקדש וכבר הותר חוספת, וי"ל דכונתם לר"ש צ"פ מ"ק ג' צי' דלא החירו רק צי' פרקים ולא ל' יום קדש ותקשה מתני, ואין לומר דמשנתנו זורע בשוגג דקוי"ל גם בשוגג יעקור כותנן פ"ב דתרומוה וכו' שפסק הר"מ פ"א ה"ב, ומיהו מסקינן בירושלמי דאם לא עקר הפירות מותרין, ועוד מש"ל בזרען עכו"מ וכמש"כ הראב"ד פ"ד ה"טו, ועוד מש"ל מכזיב ועד הנבר וכמש"כ הראב"ד שם, והא דתני סיפא אסורין משום שביעית היינו צדיקים הנוכחין שם.</p>	<p>בזמן הזה אין לזעזעין כמש"כ הר"מ פ"ג ה"א ומשום שמונין לשביעית, אבל נראה דזורעין עד ר"ה דלא שייך צו מנין, ומיהו אפשר לזרוע שתקלוב בשביעית אסור, ועי' לק' ס"ק כ"ג, ומשום שביטת הארץ לא שייך דלא נאמר אלא בעובד צה עכו"מ [וכמש"כ הו' ע"ז ט"ו צי'] שהרי מותר להשקות בשביעית מה"ה ולא אסרה תורה אלא אבות ופגולת הקרקע שהיא צלה מעשה כלל גריעה מתולדה וכב"ג גם האדם מותר צה, ומיהו י"ל דנבי' דלמיחה וגידול מותר [ורא"י שאינו חייב לעקור הספיחין והאילנות] מ"מ קליטה הוא זריעה ממש ואסור, וצחו' ע"ז שם משמע שאין האיסור של שביטת השדה תלוי בצנעולת אלא בעובד צדה עובר</p>
<p>ובזמן הזה אין לזעזעין כמש"כ הר"מ פ"ג ה"א ומשום שמונין לשביעית, אבל נראה דזורעין עד ר"ה דלא שייך צו מנין, ומיהו אפשר לזרוע שתקלוב בשביעית אסור, ועי' לק' ס"ק כ"ג, ומשום שביטת הארץ לא שייך דלא נאמר אלא בעובד צה עכו"מ [וכמש"כ הו' ע"ז ט"ו צי'] שהרי מותר להשקות בשביעית מה"ה ולא אסרה תורה אלא אבות ופגולת הקרקע שהיא צלה מעשה כלל גריעה מתולדה וכב"ג גם האדם מותר צה, ומיהו י"ל דנבי' דלמיחה וגידול מותר [ורא"י שאינו חייב לעקור הספיחין והאילנות] מ"מ קליטה הוא זריעה ממש ואסור, וצחו' ע"ז שם משמע שאין האיסור של שביטת השדה תלוי בצנעולת אלא בעובד צדה עובר</p>	<p>על איסור שביטה, אלא כונת הגמי שם שהאיסור של שביטה בקרקע תלוי והעצירה נעשה בקרקע, אבל אם עובד צה עכו"מ בשכירות אין ישראל עובר משום שביטה ונכך לא שייך גזירת שאנה יוכייו, אצל צחו' ה"ה על מס' ע"ז מצוהר דמלווה ענ שביטת שדהו ממש וכ"כ ריטב"א שם, מיהו קשה למי' תונזות דאורייתא למה אינו עוקר האילנות והספיחין ופי"ב שאין שביטת הארץ בשביטת בהמתו אלא שבה שביטת ממלאכה אדם צה, אצל ננטע קדם שביעית שתקלוב בשביעית מותר מה"ה, ויש מקום נומר דדוקא בעובד צה ישראל ולא בעובד צה עכו"מ אבל צחו' ה"ה שם מצוהר דאף בעובד צה עכו"מ, אבל צרי"מ פ"א ה"א מצוהר שאין עשה דשביטה על הצענים אלא על הארץ והעובד עובר בעשה אצל לא הצענים וסוגיא דע"ז יש לפרש כפי' תו', ופ"ז מה"ה יכול לזרוע ע"י עכו"מ, והא דכתוב הן לא מרע ששכירות פוענים עכו"מ קשה ואין יד הכל משגת, וגם לא היו צדיקים בזמן ישו'ן אלא עבדים.</p> <p>והנה מהא דירוי מוכה דלא גזרו לעקור צנקע תוך ל' משום שביטה ומוכה מזה דאין איסור צנעולת קדם ל' ודלא כפרש"י, אמנם אם נפרש דצירו' לאחר שהחיר ר"ג אין הכרח מזה, מיהו אי נפרש לאחר שהחיר ר"ג מצוהר דמותר לכתחלה ליעט שתקלוב בשביעית. [ועי' לק' סי' כ"ב סק"ה, סי' כ"ה סק"ג כ"ג].</p>

מנחת חינוך מצוה קיב

מהשמיט' בר"מ וספ"מ. ודע דשביעית
 בענין א' חפור משוי"ט דבשוי"ט איכא
 איסור על העושה מלאכה בעלמא אכל ע"י
 עכו"ם הוא רק שבות אך יש עשה בשבת
 דבהמתו לריכה לשבוח ואם משאל או
 משכיר בהמתו לעכו"ם עובר מכוס ש"כ
 בעשה גזוה"כ דבהמתו אסורה במלאכה
 וכן לכ"ש שביחת כלים דאם הכלי עושה
 מלאכה שונים הנעלים בעשה אך שאר
 מלאכות כגון מרישה חריעה עובר אם
 עושה בעלמא אכל ע"י עכו"ם א"ע כלל
 וכשמיטה אם עושה עבודת הארץ כגון
 שחורש שדה או זורע או קולר ע"י עכו"ם
 נתי דהל"מ של עבודת הארץ אינו כי הכל
 כתוב לטבח שדך לא הורע אך בעשה עובר
 בכל עבודת קרקע אפילו ע"י אחרים דכתיב
 שבת שבתון יהי לארץ ושבתה הארץ מבואר
 גזירת הכתוב דהארץ חשנות ונמו שמלוים
 על שביחת כלים ושביחת בהמה בשבת כן
 מוזכרים על שביחת הארץ בשמיטה
 והמשכיר לעכו"ם או לישאל השדה
 עובר המשכיר משום שביחת שדה הכלל
 כמו שביחת בהמה בשבת כ"ה שביחת
 קרקע בשמיטה ואם כי הדברים בעלמא
 נטוים ש"ס מפורש הוא בעכו"ם דע"ז
 נבי שביחת בהמה נזרה ואמרינן אין
 אדם מוזכר על שביחת ב' וחו בשביעית
 אמר ליה אביי והרי שדה דחדס מוזכר על
 שביחת שדה בשביעית והנן כו' מפורש
 ד"ז ואין תלק. וע' רס"י כ' דשבת שבתון
 יהי לארץ אם כי כל הדינים דשביחת
 ואלא אחד עשה מלאכה בשדה עובר וכן המשכיר לעכו"ם וכדומה. וקלת
 לדין עיין שליט בר"מ דין זה מפורש אך

הזה נאה מאוד לדרוש מכנו
 וכשדרז"ל כ"מ שנא' השבר פן
 שם אזהרה. גם ראיתי גדולים
 מצוה קי"ב דין
 (א) כבטל עבודת הארץ בשנה
 תשבות ובא הפ' שעו
 שלא לעסוק בה כלל בעבודת הא
 במק"א שבת שבתון יהי לארץ
 וכבר כתבתי כל ענינה ט"ל
 במצות והשביעית השמיטתה ונ
 פירות שנה זו לכל וא"י
 מצוה קי"ג שלא
 (א) שלא לאכול בשר בחלב ש
 נדי בחלב אמו. וזה ה
 בב"ח ואל יקשה אליך א"כ למה נ
 והוציאו בלשון בישול שהתשוב
 אבילותו מאיסור שאר אבילות אי
 נהנה באבילותו וכאן אפי' לא נה
 יבלענו הם שיטורף נרנו בו וכיו
 כשארז"ל בפ"ב דפסחים להבי
 למיטרא שוקקן עליו שלא כד
 דרך בישול בלשון שהוציא ה
 שנכתב בתורה איסור הבישול נ
 ואיסור בהנאה ואיסור בישול
 הלאוין אלא שנים לפי שאיסור
 כשאז"ל כ"מ שנא' לא תאכל ל
 איסור הנאה במשמע כי דתורו

מנחת חינוך מצוה קיב

הרב המחבר כי לעיל פ' משפטים דיני מלוה זו וכו' שהיא קשר עם העושה דשם
 ואח"כ כתב דנהג בזכרים ובנקבות אם כן העושה זו נ"כ נהג בזכרים ובנקבות
 ובצבדוות שטוברים בלא חשעה גם כן כגון זריעה דעת הרב המחבר במ' רנ"ו
 דכ"ה דש לאו גם כן מוזכרים הגוים אם על העושה אף דמלות עשה שהמון
 גרמא ע"ש לענין י"ט ודעת חוסטת קדושין
 אינו כן ומבואר ל"פ דמ"ז על כל פנים
 יחא לדעת הרב המחבר דגוים גם כן
 מוזכרים אך במרישה דאינו רק עשה
 וה"ל מלות עשה שהמון גרמא א"כ יחי
 גוים פטורים מנלוה זו ומד' הרהמ"ח
 נראה דאין חילוק ונ"מ בר"מ אין מבואר
 שום חילוק לענין שביעית בין זכרים
 לנקבות. אך כבר כתבתי במלות שבת
 לענין שביחת בהמה על פי ד' ריבב"א
 קדושין על ק' תוס' שהקשו ל"ל במילה
 אוהו ולא אוחה דאין הגוים מלוין על
 מילה נביהם מפ"ל דה"ל מלות עשה שהמון
 גרמא דטוב רק ביים והי' הריבב"א
 דכלל זה דמלות עשה שהמון גוים פטורות
 אינו רק במלוה דנוטו חפילין וליית
 וכדומה אבל מלות מילה אינו בנוטו אינו
 בכלל זה ונ"מ גוים חייבות ע"כ לדין מיעוט
 אוהו ולא אוחה אם כן גוים ש"כ דגם
 כן אין המלוה בנוטו רק מלוה על בהמה
 פ"כ גוים חייבות ולא ה"ל בכלל מעשהו'
 פ"ש ה"ג לפמ"ש דעשה בעבודת הארץ
 כוא כמו ש"כ דמלוים אגחו על שביחת
 הארץ א"כ אין המלוה בנוטו וגוים נ"כ
 מלוים על העושה כמו אנשים דאינו בכלל
 מעשהו' כ"ל בדב"ו. ומלוה זו להרהמ"ח

מנחת חינוך מצוה שכ"ו

זה שיו ערובינותם בסתיו ויאברו
 בירקות ותבואה וקטניות שדרך
 בני
 אף שחפרש בשביעית מ"מ ה"ל כמו שבת וי"ט דמוהר לעבות מלאכה עד חשיכה
 אף שהמלאכה נעשית בשבת פוסקין מים כו' כמ"ש לעיל פרשת אהור. או אפשר
 כיון דכבר כ' דמלוים אגחו על שביחת קרקעות בשמיטה ובה"ג בשבת אסור
 לב"ש משום ש"כ כמבואר בשבת דף י"ח ה"ג אסור בהרבה בשמיטה' מתמש שביחת
 קרקע. או אפשר דש"ק דאלגיה תורה היינו הא דמפורש בקרא כגון זריעה וחיבה
 פזורים נ"כ על ש"ק אבל בשאר דברים אינו בכלל ש"ק דזריעה משמע זריעה
 דוקא ולא השרשה א"כ לא קאי כלל העושה דש"ק רק על זריעה וחיבה ולא השרש'
 ויש לפלפל הרבה בסוגיא דרי"ה ואכ"מ. וטהנת מלוה זו בכל אישי ישראל ובחיות